

Orkanen d. 4. sept. 1786

Af Estrid Bay, Lemvig Bibliotek.

Samlet af Leif Christensen, 12. juni 2011.

Den 4. september 1786 fór en orkanagtig storm hærgende henover Thy og Mors.

Stormens hærgen var så voldsom, at præsten i Sejerslev sogn den 7. september skriver følgende beretning om den i kirkebogen:

"Der var den 4. september om middagen en stærk storm, som begyndte sydsydøst og tiltog stærkt fra søndag, indtil den mandag eftermiddag vendte sig til sydvest og lagde sig om aftenen. Samme storm slog mange bygninger ned især lader, som udi disse lande vender med siden imod sønden. Jeg skriver dette den 7. september og har regnet sammen om ved 40 herregårdes, præstegårdes og bondegårdes lader, som var slagne ned udi Morsland, og jeg hører, at udi amtsstuen udi Thisted allerede skal være angiven over 80 bygninger i Thyeland ligeledes nedslagne".

Orkanagtig vejr

De følgende dage tilføjede præsten nye oplysninger (eller rygter?) og nåede op på 500 nedslagne bygninger her iblandt Ullerups og Vestervigs lader samt hele Rosholm præstegård

Resume:

Fra Skodborg- og Vandfuld herredsret 9. og 30. aug. 1787.

Den 4. september 1786 indtraf en "Storm Orkan hvorved adskillige Huus Bygninger deels aldeles blev omkastede og totalt ruinerede, og deels saa knusede og forskiærmede at de formeste Deelen af nye maatte opbygges".

Der står i herredsrettens tingbog:

"For Retten mødte Mads Jensen af Store Byskou og Gregers Laursen af (Püli?) begge af Nissum Sogn paa egne og øvrige skadelidte Sogne Mænds Vegne tilligemed Jens Pedersen af Vester Vium i Gudum Sogn paa egne Vegne i Anledning af den 4de Sept. afvigte Aar indtrufne Storm Orkan hvorved adskillige Huus Bygninger deels aldeles blev omkastede og totalt ruinerede, og deels saa knusede og forskiærmede at de formeste (Deelen?) af nye maatte opbygges, fandt sig beføiede til Opfyldelse af det kongelige RenteKammers til Stedets Amtmand er(fangne?) og af Herredsfogden bekiendtgjorte Ordre, i Dag her for Retten² at fremstille 2de Synsvidner, nemlig" (2 mænd fra Nørre Nissum. som har synet bygningerne. Deres vidnedsbyrd modtages og føres til protokol. Det drejer sig om 10 bygninger i de nævnte sogne).

Fra: Oplysninger fra Ryssensteens birkeret³:

Orkanen ødelagde alene i Vandborg sogn 14 fæstegårde, hvoraf 1 blev helt ødelagt og de andre fra ½ til ¼. Den ramte sogne langs den jyske vestkyst fra Nissum Fjord mod syd til Harboør og Limfjorden mod nord og mod øst til Rom sogn lige syd for Lemvig. Alene under Ryssensteen gods skete der omfattende ødelæggelser i 12 sogne. Ryssensteen gods havde i Vandborg sogn 29 fæstegårde, så det var en stor andel der blev ødelagt. Orkanen blev omtalt i tingbøgerne (retsprotokoller) fordi bønderne havde søgt om nedsættelse af deres skatter til kongen "ligesom i Tilfælde af Ildsvaade allernaadigst er tilstaaet"⁴. Rentekammeret ønskede en vurdering af skadens omfang før det ville bevilge skattenedsættelse.

Det er ikke oplyst, om de fik den ønskede skattenedsættelse, men forvalter Lanng på Ryssensteen indstævnedes foråret og sommeren 1787 mange fæstebønder fra mange sogne for restancer i landgilden. Bønderne tilstod gælden og ville også gerne betale "naar Gud ville give bedre Tiider" for lige nu var det umuligt på grund af den forvoldte skade "saavel paa deres Korn Avl som vindblæste Huuse". Selv om dommeren indrømmede sandheden i det, fritog han dem ikke for at betale gælden + sagsomkostningerne inden 15 dage⁵. Der er muligvis sket skader i andre sogne langs vestkysten, for jeg har kun set tingbogen for Ryssensteens birk, dvs. jurisdiktionsområdet for det gods, og ligeledes tingbogen for Skodborg-Vandfuld herreder. Jeg har kun interesseret mig for Vandborg. Desuden kan jeg have overset sager, da tingbøgerne er meget gnidrede skrevet og meget svært læselige.

¹ Kilde Tingbog for Skodborg Vandfuld herreder 1775-1790 (B77B-6) 9.aug: fol. 397b-398b + d.30.aug. fol.398b

² sideskift til fol.398a

³ Kilde Tingbog for Ryssensteen Birk, Ringkøbing Amt 1785-1801 (B77C-4) fol.122a-129a + 130a-131a)

⁴ kilde: samme tingbogen for Ryssensteen fol.130b

⁵ kilde: samme tingbogen for Ryssensteen fol.83a ff (førtes over mange dage) + dom d.8.6.1787 fol. 117b-118a

